

іншими (крім кримінально-правових) нормами права - цивільного, адміністративного, трудового, екологічного, фінансового тощо. Тому серед проступків розрізняють адміністративні, дисциплінарні, цивільно-правові, конституційні, матеріальні та ін.

Проступки-делікти (лат. *delictum* - проступок) - правопорушення, які завдають шкоду особі, суспільству, державі і є основою для притягнення правопорушника до передбаченої законом відповідальності [7].

Певним критерієм розбіжностей між поняттями "злочин" і "проступок" є саме оціночна категорія з боку держави. На думку багатьох учених, запровадження інституту кримінального проступку є логічним, оскільки на сьогодні в українському законодавстві до норм про адміністративні правопорушення відносять діяння, що мають судову юрисдикцію та за які передбачено стягнення кримінально-правового характеру (короткостроковий арешт, конфіскація майна). Як наслідок, особи, які притягуються до відповідальності за такі правопорушення, не отримують належних процесуальних гарантій, зокрема щодо права на правову допомогу, права на оскарження судових рішень.

Ідея розмежування кримінальних правопорушень на злочини та кримінальні проступки є досить обґрунтованою. Вважається за необхідне трансформувати частину злочинів у кримінальні проступки та обмежити сферу застосування покарань, пов'язаних із позбавленням волі, замінивши їх менш суворими покараннями.

Згідно з Концепцією реформування кримінальної юстиції до категорії кримінальних проступків мають бути віднесені: 1) окремі діяння, що за чинним Кримінальним кодексом України належать до злочинів невеликої тяжкості, які відповідно до політики гуманізації кримінального законодавства визначаються законодавцем такими, що не мають значного ступеня суспільної небезпеки; 2) передбачені чинним Кодексом України про адміністративні правопорушення діяння, які мають судову юрисдикцію й не є управлінськими (адміністративними) за своєю суттю (дрібне хуліганство, дрібне викрадення чужого майна).

Зважаючи на викладене, можемо зробити висновки. Перенесення діянь із розряду злочинів до розряду адміністративних проступків кардинально не змінює їх правову природу. У тих країнах, які передбачають інститут кримінального проступку, фактично відсутній поділ на

адміністративно-деліктне та кримінальне право, йдеться про формування права державного примусу. Цей примус "дозується" в санкціях, унаслідок чого проступки та злочини знаходяться в межах однієї галузі. "Перетворювати" злочини чи адміністративне правопорушення на кримінальний проступок, чи навпаки, - тільки примха законодавця.

Література

1. Концепція державної політики у сфері кримінальної юстиції та забезпечення правопорядку в Україні та відповідні законопроекти, схвалені Національною комісією зі зміцнення демократії та утвердження верховенства права від 8 квітня 2008 р. № 311/2008.

2. Проект Закону України "Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо запровадження інституту кримінальних проступків". - [Електронний ресурс]: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=42706

3. Проект Закону України "Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо введення інституту кримінальних проступків". - [Електронний ресурс]: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=42733

4. Проект Закону України "Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо запровадження інституту кримінальних проступків". - [Електронний ресурс]: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=48706

5. Кримінальний кодекс України: офіц. текст: станом на 27 квітня 2014 року. / Сайт Верховної Ради України. - [Електронний ресурс]: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/page13>

6. Кодекс Украины об административных правонарушениях: научно-практический комментарий / [А.С. Васильев, Е.В. Додин, О.П. Подцерковный и др.; под общей ред. А.С. Васильева, А.И. Миколенко]. - Харьков: Изд. "Одиссей", 2008. - 656 с.

7. Вікіпедія: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Правопорушення>.

Чекмарьова І.М.,
викладач кафедри кримінального права
та кримінології
ОДУВС

Надійшла до редакції: 23.11.2014

УДК 343.12:343.985(477)

ПРОЦЕСУАЛЬНА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА ПОТРЕБУЄ ЗАВЕРШЕННЯ

Тарасенко Р. В.

Стаття присвячена дослідженню питань кримінальної процесуальної регламентації забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства, порівнянню окремих положень діючого та попереднього кримінального процесуального законодавства, виділенню основних проблем (недоліків) кримінальної процесуальної регламентації забезпечення безпеки та вдосконаленню діючого законодавства.

Ключові слова: учасник кримінального судочинства, заходи безпеки, стадія кримінального процесу, оперативно-розшукова справа.

ловной процессуальной регламентации обеспечения безопасности участников уголовного судопроизводства, сравнению отдельных положений действующего и предыдущего уголовного процессуального законодательства, выделению основных проблем (недостатков) уголовной процессуальной регламентации обеспечения безопасности и совершенствованию действующего законодательства.

Ключевые слова: участник уголовного производства, меры безопасности, стадия уголовного процесса, оперативно-розыскное дело.

The article is devoted to the issues of Criminal Procedure

Стаття посвящена исследованию вопросов уголовного судочинства, заходов безопасности, стадий уголовного процесса, оперативно-розыскное дело.
© Р.В. Тарасенко, 2014

ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ
ПРАВНИЧИЙ ЧАСОПИС

regulate the safety of participants in criminal proceedings against the individual provisions of the current and previous criminal procedural law, the allocation of the major problems (defects) of Criminal Procedure regulate the safety and improvement of existing legislation.

Keywords: party of criminal proceedings, the security measures, the stage of the criminal process, the operational-search case.

Побудова ефективної державної системи забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства є невід'ємною складовою побудови соціально орієнтованої, демократичної та правової держави. На жаль, в Україні можна почути дуже багато нарікань щодо незадовільної роботи судової та правоохоронної систем за цим напрямком як від окремих державних або громадських діячів, практиків правоохоронної діяльності, науковців і дослідників, журналістів і телеведучих, так і звичайних громадян. Слід визнати, що в умовах сьогодення держава не здатна надійно захистити свідка, потерпілого чи іншого учасника кримінального процесу від протиправних посягань з боку організованих злочинних угруповань чи певного кримінального середовища. Цьому заважає багато факторів, як то низький рівень правосвідомості в суспільстві, обмаль фінансування та брак досвіду в правоохоронних органах, брак дієвого організаційно-правового механізму практичної реалізації окремих заходів безпеки й належної правової бази для цього. Проте головним негативним чинником на сьогодні є відсутність належної кримінальної процесуальної регламентації діяльності суб'єктів кримінального процесу із забезпечення безпеки його учасників. Саме з ініціативи слідчого, прокурора або суду, у провадженні яких перебуває кримінальне провадження, а також компетентно оперативного підрозділу розпочинається процес забезпечення безпеки. Тоді як діяльність у цій справі інших суб'єктів, визначених законодавством, є другорядною, похідною, спрямованою на супроводження або допомогу в реалізації окремих заходів.

Сфера кримінального судочинства та питання вдосконалення кримінального процесуального законодавства з питань протидії злочинності стали об'єктом наукових досліджень багатьох відомих учених, зокрема В.І. Галагана, Ю.М. Грошевого, О.Ф. Долженкова, В.С. Зеленецького, А.В. Іщенко, Н.С. Карпова, В.К. Лисиченка, Д.Й. Никифорчука, Ю.Ю. Орлова, М.А. Погорецького, Б.Г. Розовського, С.М. Стахівського та багатьох інших. Разом з тим, науковцями та дослідниками не було приділено належної уваги питанням процесуальної регламентації забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства, що не відповідає інтересам побудови ефективної системи кримінального судочинства.

Проблема кримінальної процесуальної регламентації забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства не є новою для вітчизняного законодавства. За часів дії КПК України 1960-го року [1] ця проблема також існувала, незважаючи на те, що ст.ст. 52-1, 52-2, 52-3, 52-4 та 52-5 частково дублювали та з процесуального боку суттєво доповнювали положення Закону України "Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві" [5]. До речі, неозброєним оком видно, що чинний Кримінальний процесуальний кодекс України закріплює майже аналогічні механізми реалізації гарантії безпеки осіб, взятих під захист, що були прописані в КПК України 1960-го року. Доречно

в цьому плані провести співвідношення між окремими спорідненими нормами, виявити позитивні та негативні сторони діючого кримінального процесуального законодавства.

1. Частина 2 ст. 27 діючого КПК передбачає, що слідчий суддя, суд може прийняти рішення про здійснення кримінального провадження в закритому судовому засіданні впродовж усього судового провадження або його окремої частини за потреби забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні, а також якщо здійснення провадження у відкритому судовому засіданні може призвести до розголошення таємниці, що охороняється законом [2]. Якщо судовий розгляд відбувався в закритому судовому засіданні, судові рішення проголошується прилюдно з пропуском інформації, для дослідження якої проводилося закрите судове засідання та яка на момент проголошення судового рішення підлягає подальшому захисту від розголошення [2].

Стаття 20 КПК 1960-го року "Гласність судового розгляду" також зобов'язувала проводити закриті судові засідання при розгляді справ в інтересах охорони державної або іншої захищеної законом таємниці [1] (відповідно до ст. 11 Закону України "Про оперативно-розшукову діяльність" особам, які залучаються до виконання завдань ОРД, гарантується конфіденційність). Крім того, згідно з ч. 2 ст. 20 КПК 1960-го року допускалося за мотивованою ухвалою суду проводити закритий судовий розгляд у разі, коли цього потребують інтереси безпеки осіб, узятих під захист. Іншими словами, суттєвих змін у діючому КПК щодо можливостей проведення закритого судового розгляду не простежується.

2. Частина 4 ст. 228 діючого КПК закріплює можливість з метою забезпечення безпеки особи, яка впізнає, проводити впізнання в умовах, коли особа, яку пред'являють для впізнання, не бачить і не чує особи, яка впізнає, тобто поза її візуальним та аудіо спостереженням [2]. При пред'явленні особи для впізнання особі, щодо якої вжито заходів безпеки, відомості про особу, взятую під захист, до протоколу не вносяться й зберігаються окремо. Відповідно до ст. 232 діючого КПК України допит осіб, впізнання осіб чи речей під час досудового розслідування можуть бути проведені в режимі відеоконференції при трансляції з іншого приміщення (дистанційне досудове розслідування) у разі необхідності забезпечення безпеки осіб [2]. З цієї ж метою в режимі відеоконференції може здійснюватися судові провадження під час трансляції з іншого приміщення, зокрема, яке знаходиться поза межами приміщення суду (дистанційне судові провадження) [2].

Частина 4 ст. 174 КПК 1960-го року "Пред'явлення особи для впізнання" також передбачала можливість у виняткових випадках з метою забезпечення безпеки особи, яка впізнає, проводити впізнання поза візуальним спостереженням того, кого впізнають [1]. А справжні відомості про особу, яка взята під захист, також не підлягали фіксації в протоколі відповідно до ст. 52-3 КПК 1960-го року.

Частина 6 ст. 303 КПК 1960-го року передбачала можливість допиту свідка з метою забезпечення його безпеки (за власною ініціативою суду або клопотанням прокурора, адвоката чи самого свідка) з використанням технічних засобів з іншого приміщення, зокрема за межами приміщення суду, та надання права учасникам процесу слухати його показання, ставити запитання та слухати відповіді на них. У разі, коли існує загроза ідентифікації голосу свідка, допит мав супроводжуватися

створенням акустичних перешкод [1].

3. Ряд статей чинного КПК надає право окремим учасникам кримінального судочинства заявляти клопотання про забезпечення безпеки. Так, свідок має право заявляти клопотання про забезпечення безпеки у випадках, передбачених законом [2, п. 8 ч. 1 ст. 66]. Потерпілий має право на забезпечення безпеки щодо себе, близьких родичів чи членів своєї сім'ї, майна та житла [2, п. 5 ч. 1 ст. 57]. Підозрюваний, обвинувачений має право заявляти клопотання про проведення процесуальних дій, про забезпечення безпеки щодо себе, членів своєї сім'ї, близьких родичів, майна, житла тощо [3, п. 12 ч. 3 ст. 42]. Перекладач, експерт, спеціаліст також мають право заявляти клопотання про забезпечення безпеки у випадках, передбачених законом [3, п. 4 ч. 2 ст. 68, п. 7 ч. 3 ст. 69, п. 6 ч. 4 ст. 71].

Втім, підозрюваний, обвинувачений, потерпілий, свідок, експерт, поняті, перекладач, спеціаліст та інші учасники мали право за наявності відповідних підстав на забезпечення безпеки згідно з положеннями того ж КПК 1960-го року [1, ч. 2 ст. 43, ч. 2 ст. 43-1, ч. 3 ст. 49, ч. 2 ст. 69-1, ч. 3 ст. 77, ч. 6 ст. 127, ч. 4 ст. 128, ч. 3 ст. 128-1].

4. Стаття 65 діючого КПК передбачає: "Свідки, що є особами, до яких застосовані заходи безпеки, не можуть бути допитані щодо дійсних даних про їх особи" [2, п. 9 ч. 2 ст. 65]. Особи, які мають відомості про дійсні дані про осіб, до яких застосовані заходи безпеки, не можуть бути допитані щодо цих даних [2, п. 10 ч. 2 ст. 65].

Цікаво, що п. 4 ч. 1 ст. 69 КПК 1960-го року також забороняв допитувати свідків, що дають показання під псевдонімом, щодо дійсних даних про їх особи [1]. А інші учасники, яким відомі персональні дані взятих під захист осіб, і раніше не мали права їх розголошувати, а також розголошувати відомості про заходи безпеки (ст. 381 Кримінального кодексу України, ст. 185-11 Кодексу України про адміністративні правопорушення). Крім цього, інформація, що дає змогу ідентифікувати особу, залучену до конфіденційного співробітництва з оперативними підрозділами, охороняється законодавством про державну таємницю [9, п. 4.2.1].

Таким чином, можна стверджувати, що чинний КПК України не передбачає жодних принципово нових механізмів реалізації гарантій безпеки учасників кримінального судочинства. Фактично розглянуті вище норми КПК повністю дублюють положення КПК 1960-го року, тільки іншими словами та формулюваннями.

Загалом, за результатами проведеного нами дослідження положень чинного законодавства, ми можемо виділити **основні проблеми (недоліки) кримінальної процесуальної регламентації забезпечення безпеки**:

1. КПК формально не визначає обов'язку слідчого, прокурора та суду вживати заходів безпеки щодо учасників кримінального провадження за наявності відповідних підстав. Лише п. 3 ч. 6 ст. 206 КПК зобов'язує слідчого суддю вжити необхідних заходів для забезпечення безпеки особи, якщо вона заявляє про застосування до неї насильства під час затримання або тримання в уповноваженому органі державної влади, державній установі. Відсутність такого обов'язку йде в розріз із положенням ст. 2 КПК, що визначає завданням кримінального провадження охорону прав і законних інтересів учасників кримінального провадження, а також із положеннями ст. 380 КК України, що передбачає відповідальність за невиконання заходів безпеки.

2. Посилання на можливість забезпечення безпеки в

межах кримінального провадження викладені несистемно та розрізнено в окремих нормах КПК [2], що торкаються питань проведення слідчих або судових дій (ч. 2 ст. 27, ч. 1 ст. 225, ч. 4-5 ст. 228, ч. 1 ст. 252, ч. 2 ст. 256, ч. 3 ст. 273, п. 2 ч. 1 ст. 232, ч. 1 ст. 336, ч. 3 ст. 351, ч. 9 ст. 352), прав окремих учасників кримінального провадження (п. 8 ч. 1 ст. 66, п. 5 ч. 1 ст. 57, п. 12 ч. 3 ст. 42, п. 4 ч. 2 ст. 68, п. 7 ч. 3 ст. 69, п. 6 ч. 4 ст. 71), запобіжних заходів (п. 3 ч. 1 ст. 177), ознайомлення з матеріалами кримінального провадження (ч. 1 ст. 221, ч. 3 ст. 317).

3. У КПК відсутні положення, що були передбачені статтями 52-1, 52-2, 52-3. 52-4 та 52-5 КПК України 1960-го року. Чинний КПК не визначає переліку заходів безпеки, які можуть застосовувати слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд та оперативний підрозділ, не визначає суб'єктів забезпечення безпеки, порядку прийняття рішення про застосування та скасування заходів безпеки, прав і обов'язків учасників кримінального провадження, щодо яких здійснюються заходи безпеки тощо.

4. КПК та законодавство у сфері забезпечення безпеки не визначає критеріїв реальності загрози учасникові кримінального провадження, на які має спиратися оперативний підрозділ, слідчий, прокурор, слідчий суддя або суд при прийнятті рішення про обрання того чи іншого заходу безпеки. Досліджені нами питання відмежування реальної загрози від нереальної (помилкової, уявної, перебільшеної) свідчать про те, що ці суб'єкти мають враховувати достовірність інформації про існуючу небезпеку та дані щодо вчинення протиправних дій щодо учасника в минулому, наявність по кримінальному провадженню ознак організованих форм злочинної діяльності, співробітництво учасника кримінального судочинства з правоохоронними органами, особливе вразливе становище особи, обумовлене її психофізіологічними особливостями (жінки, діти, люди з обмеженими можливостями). А при ініціюванні питання про переселення учасника кримінального провадження в інше місце проживання має бути обґрунтовано неможливість усунення існуючої загрози життю учасника кримінального провадження за допомогою інших заходів безпеки, незамінність і виключна важливість його свідчень для відправлення правосуддя по тих кримінальних провадженнях, що пов'язані з організованою злочинною діяльністю, незаконним обігом наркотиків, торгівлею людьми, тероризмом чи кримінальними правопорушеннями особливої тяжкості.

5. Відсутня кримінальна процесуальна регламентація функції оперативних підрозділів у питанні забезпечення безпеки, застосування негласних форм, методів, оперативно-технічних засобів з метою попередження та викриття вчинення насильства або інших протиправних дій щодо осіб, взятих під захист. Це при тому, що законодавець фактично визнає оперативний підрозділ стороною обвинувачення (ст. 41 параграфу 2 "Сторона обвинувачення" Глави 3 КПК). Досліджені нами питання використання можливостей ОРД дозволяють стверджувати, що ця діяльність виявляється найбільш дієвим засобом забезпечення безпеки в усіх її формах (оперативний пошук, оперативно-розшукове попередження, оперативна розробка осіб, які готують учинення злочину щодо учасників процесу).

На сьогодні ст. 41 КПК зобов'язує оперативні підрозділи здійснювати слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії в кримінальному провадженні за письмовим дорученням слідчого, прокурора. Проте в кримінальному процесуальному законі відсутня роль

оперативних апаратів, особливо судової міліції, у проведеному заході безпеки учасників процесу та реалізації завдання кримінального провадження, визначеного ст. 2 КПК України.

6. КПК не містить роз'яснень для оперативного підрозділу, слідчого, прокурора, слідчого судді та суду щодо обґрунтування обрання того чи іншого заходу безпеки в конкретній слідчій ситуації. Досліджені нами питання організації і тактики застосування окремих заходів забезпечення безпеки дозволяють стверджувати, що прийняття рішення про їхнє застосування має залежати від певних обставин. Наприклад, чи відома особистість або окремі відомості про учасника процесу обвинувачення (стороні захисту) та (або) громадськості, спроможність забезпечити режим конфіденційності таких відомостей, обов'язок суб'єктів кримінального процесу забезпечити анонімність з огляду на невід'ємне право особи на конфіденційність негласного співробітництва з оперативним підрозділом, існування такої загрози життю особи, що не може бути подолана звичайними заходами безпеки тощо.

7. КПК не містить роз'яснень щодо забезпечення конфіденційності даних (анонімності) про осіб, взятих під захист, процесуального порядку складання, вилучення або заміни відповідних документів. У світлі того впливу, що чинить участь анонімних свідків у кримінальному провадженні на права обвинуваченого, об'єктивність і неупередженість дослідження обставин справи, ці питання мають бути ретельно регламентовані саме Кримінальним процесуальним законом.

8. Відсутність у КПК посилань на безпосередніх виконавців окремих заходів безпеки, що потребують залучення значних сил, засобів, матеріальних та інших ресурсів. Наприклад, стосовно доручень на проведення слідчих (розшукових) дій і негласних слідчих (розшукових) дій оперативними підрозділами, здійснення ними приводу, розшуку тощо чинний КПК містить численні посилання (п. 5 ч. 2 ст. 36, п. 3 ч. 2 ст. 40, ст. 41, ст. 143 та ін.). КПК навіть передбачає функції кримінальної міліції у справах дітей (ст.ст. 496, 500). Проте в КПК немає жодного згадування про спеціальні підрозділи судової міліції (СПСМ "Грифон"), які займають вагоме місце не тільки в системі забезпечення безпеки учасників кримінального провадження, а й забезпечення безпеки самих суддів, прокурорів, забезпечення виконання ними процесуальних функцій, охорони правопорядку в приміщеннях органів судової влади.

Загалом, з урахуванням розглянутих проблем кримінальної процесуальної регламентації забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства Глава 3 КПК України потребує суттєвого доповнення відповідними нормами, що визначають суб'єктів забезпечення безпеки, порядок прийняття рішення про застосування та скасування заходів безпеки, прав та обов'язків учасників кримінального провадження, щодо яких здійснюються заходи безпеки, переліку та умов застосування окремих заходів безпеки. У свою чергу, частина 1 ст. 41 КПК потребує доповнення наступним положенням, що визначає функцію оперативного підрозділу та узгоджене з оперативно-розшуковим законодавством: "Оперативний підрозділ зобов'язаний виконати доручення та вжити необхідних заходів безпеки щодо учасника кримінального провадження в разі, якщо слідчий, прокурор, суд, у провадженні якого знаходиться кримінальне провадження, винесе про це постанову або ухвалу".

Таким чином, *інтереси забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства, додержання їхніх прав потребують кримінальної процесуальної регламентації* стосовно переліку заходів безпеки, які до них можуть застосовувати слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд та оперативний підрозділ, діяльності суб'єктів

забезпечення безпеки з їхнього застосування, порядку (процедури) прийняття рішення про застосування і скасування заходів безпеки, оскарження таких рішень, прав і обов'язків учасників кримінального провадження, щодо яких здійснюються заходи безпеки, та інших суміжних питань. У свою чергу, положення Закону України "Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві" мають регулювати лише адміністративно-правові питання реалізації окремих не процесуальних заходів безпеки, що здійснюються поза кримінальним процесом та ОРД за дорученням оперативного підрозділу, слідчого, прокурора, слідчого судді або суду. На сьогодні кримінальні процесуальні правовідносини, що складаються з приводу забезпечення безпеки учасників процесу, лише частково врегульовані нормами КПК, що потребує подальшої процесуальної регламентації та внесення відповідних доповнень.

Література

1. Кримінально-процесуальний кодекс України від 28 грудня 1960 року: за станом на 15.11.2011 р. // Офіційний сайт Верховної Ради України. - [Електронний ресурс]: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року: за станом на 07.10.2014 р. // Офіційний сайт Верховної Ради України. - [Електронний ресурс]: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1983 року: за станом на 14.10.2014 р. // Офіційний сайт Верховної Ради України. - [Електронний ресурс]: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
4. Закон України "Про оперативно-розшукову діяльність" від 18 лютого 1992 року: за станом на 14.10.2014 р. // Офіційний сайт Верховної Ради України. - [Електронний ресурс]: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
5. Закон України "Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві" від 23 грудня 1993 року: за станом на 14.10.2014 р. // Офіційний сайт Верховної Ради України. - [Електронний ресурс]: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
6. Закон України "Про державну таємницю" від 21 січня 1994 року: за станом на 27.03.2014 р. // Офіційний сайт Верховної Ради України. - [Електронний ресурс]: <http://zakon4.rada.gov.ua>.
7. Наказ МВС України від 14 серпня 2012 року № 700 "Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами внутрішніх справ у попередженні, виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень" // Офіційний сайт Верховної Ради України. - [Електронний ресурс]: <http://zakon4.rada.gov.ua>.
8. Наказ МВС України від 19 листопада 2003 року № 1390 "Про затвердження Положення про спеціальний підрозділ судової міліції "Грифон": за станом на 02.07.2008 р. // Офіційний сайт Верховної Ради України. - [Електронний ресурс]: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
9. Наказ Служби безпеки України від 12 серпня 2005 року № 440 "Про затвердження Зводу відомостей, що становлять державну таємницю" // Офіційний вісник України, 2005. - № 34. - Ст. 2089.

Тарасенко Р.В.,
кандидат юридичних наук, с.н.с.,
начальник докторантури та ад'юнктури
ОДУВС
Надійшла до редакції: 12.12.2014